

London School of Economics

**A leading role for Catalonia
in a forward-looking Europe**

Antoni Castells

Londres, 15 de gener del 2009

A leading role for Catalonia in a forward-looking Europe

Agraïments i consideracions prèvies

Professor Preston; Sr. Aixalà, director de la Fundació Campalans; Sr. Ambaixador d'Espanya al Regne Unit; Sr. Delegat del Govern de la Generalitat de Catalunya; Sra. Directora del Centre Cañada Blanch, Sr. President de la Catalan Society de la LSE, amigues i amics. Per a mi, constitueix un gran honor poder estar avui, aquí, amb tots vostès, per la possibilitat que m'ofereixen de poder compartir aquesta estona amb unes persones tan distingides i qualificades.

Vull felicitar la Cañada Blanch Foundation i la Fundació Rafael Campalans per l'encert de la seva iniciativa d'organitzar aquest cicle de conferències i agrair-los la seva invitació. I molt en especial vull agrair al Professor Preston tota la seva tasca, en l'organització d'aquest acte, i especialment la seva tasca al llarg d'aquests anys. Una tasca d'estudi que ens ha proporcionat aportacions decisives per al coneixement de la realitat espanyola i catalana. I sobretot que ha ajudat a reforçar i aprofundir els llaços entre els nostres pobles i a conèixer-nos millor entre nosaltres. El professor Preston és un amic de Catalunya i és estimat i admirat entre nosaltres. Gràcies, professor Preston, per tot el que ens ha donat i el que ens donarà.

Haig d'agrair, també, evidentment, al Sr. Foix, a l'amic Lluís Foix, que hagi volgut acompanyar-nos i les seves amables paraules de presentació, en les quals, sens dubte, l'amistat ha pesat més que la seva proverbial ponderació. Escoltar-lo sempre és un plaer. Sempre s'aprenen coses noves, o s'aprecien angles que no havíem observat en qüestions que ens semblaven ja conegudes. Gràcies, Lluís, per estar avui aquí.

Els haig de confessar que és també una satisfacció estar avui aquí amb tots vostès, perquè això m'ha donat l'oportunitat de visitar aquesta ciutat admirable, que és Londres, i per la institució que ens acull, la London School of Economics. Aquesta London School of Economics que és una referència i un exemple en tants i tants camps. En el del pensament econòmic, per suposat, però també en el de la tolerància i el debat entre idees. Professors i pensadors de signe ben divers han trobat aquí la seva casa per elaborar i exposar les seves idees. Sempre amb total llibertat i respecte per les idees dels altres. Sabent que el més important de tot és formar persones lliures; és a dir, persones capaces de pensar per elles mateixes, encara que no pensin el mateix que tu penses. I que és també un exemple, la London School of

Economics, de capacitat d'irradiació social i de connexió amb els problemes reals de la societat.

Hi ha molts motius, com poden veure, que expliquen la satisfacció que em produeix compartir avui aquesta estona amb tots vostès. M'agradaria, per tant, aprofitar aquesta oportunitat, per fer algunes reflexions que puguin resultar d'interès.

Com ja els he dit, estic particularment satisfet d'estar avui aquí amb tots vostès. Però també els haig de confessar que en el moment de començar a preparar aquesta conferència, em vaig trobar amb una primera dificultat a l'hora de decidir el títol. La meua primera idea era posar-li "Catalonia: a leading country in a leading Europe". És a dir, volia fer, des del mateix títol, una manifestació inequívoca de catalanisme i d'europèisme. Em permetran que deixi de banda la qüestió de si és o no una temeritat fer una manifestació de fe europeista aquí al Regne Unit i que em centri en com definir a Catalunya.

A mi em va semblar que 'country' era una expressió prou ambigua com per no provocar especials problemes a ningú. Però algú molt proper, i que coneix bé la realitat britànica, em va comentar que aquí al Regne Unit la paraula 'country' podia donar lloc a variades interpretacions.

Així que vaig pensar en utilitzar el terme 'nation'. En definitiva, és el que som i com nosaltres ens auto-definim. Nosaltres pensem que Espanya és un estat plurinacional. Però posar 'nation' ja d'entrada en el títol em provocava un cert pudor i no deixava de poder ser interpretat com l'expressió d'un cert complex d'inferioritat. Les nacions que estan segures de ser-ho no es dediquen a anar-ho proclamant a cada moment. I, a més, en realitat, la Constitució Espanyola no parla de Catalunya com a nació, sinó com a nacionalitat. I, francament, nosaltres ja ens hi hem acostumat, però denominar aquí entre vostès Catalunya com a 'nationality' em temo que més aviat hauria produït una certa perplexitat.

Vaig descartar la possibilitat de dir 'state': 'Catalonia: a leading state'. És cert, així és com es denominen els governs com la Generalitat de Catalunya en alguns països federals. Però em temo que aquesta denominació hauria pogut provocar confusions de tot tipus. En definitiva, jo sóc membre del govern de Catalunya i no hauria volgut crear un conflicte diplomàtic. I, sobretot, m'hauria semblat una imperdonable falta d'educació, provocar una evident incomoditat en algun dels il·lustres amics que tenen l'amabilitat d'acompanyar-nos avui aquí.

Tampoc no volia dir-ne 'region' de Catalunya. És cert que és la denominació 'standard' en termes comunitaris, i que tothom hauria d'haver entès el marc en què s'utilitzava aquesta denominació. Però em temo que a Catalunya podia haver estat interpretat per alguns com una renúncia inacceptable a la nostra identitat nacional.

De manera que ja veuen vostès quina quantitat de problemes m'ha donat només trobar el títol d'aquesta conferència. Com li hauria de dir a Catalunya? 'A country'?, 'A nation'?, 'A state'?, 'A region'? Al final em vaig decidir pel títol que vostès s'han trobat. Em vaig abstenir de definir-la i dir simplement 'A leading Catalonia'. Almenys, en dir-li Catalonia suposo que tothom hi estarà d'acord.

Amb aquesta petita aventura que els acabo d'explicar, crec que els poso ja en la pista d'alguna de les qüestions de les quals els parlaré i que demostren com n'està de justificat aquest cicle de conferències que heu tingut l'encert d'organitzar.

Un context de crisi que obliga a revisar moltes coses

Jo sóc membre del Govern de Catalunya. I els vull parlar del meu país, Catalunya. Del que és i representa i del paper que vol jugar a Europa. Però no he vingut aquí a parlar-los només de Catalunya. No vull que es pensin que Catalunya és un país que només és capaç de parlar d'ell mateix. Ni que el meu país està instal·lat permanentment en un discurs tancat i autoreferencial. Pel contrari, el meu és un país obert i cosmopolita, que se sent bé quan es projecta cap enfora. Que no té por, sinó tot el contrari, de navegar en mar obert. Que sap que l'obertura de portes i finestres i l'entrada d'aire fresc és sempre positiva. Que ha estat, i continua essent, l'avançada d'Espanya a Europa i la porta d'entrada d'Europa cap a Espanya. Aquesta és la Catalunya en la que jo crec i per la que treballo. I de la que avui els he vingut a parlar.

I no els estranyarà que després d'aquesta petita declaració d'intencions, els comenci dient que no es pot entendre el que passa a Catalunya, ni a Espanya, sense tenir en compte el que avui està passant al món. De manera que, per parlar del present i del futur de Catalunya, hauré de començar parlant de la crisi. Una crisi que ens està fent assistir a episodis que semblaven impensables fa simplement uns mesos i que posa en qüestió algunes 'veritats' que fins fa poc semblaven inqüestionables.

Perquè la realitat és que en els últims mesos, no gaires, estem assistint a un autèntic terratrèmol en l'economia i sobretot en el sistema financer arreu del

món. Només en les darreres setmanes, els governs i les autoritats monetàries estan adoptant mesures que simplement fa uns mesos haurien semblat inimaginables:

- La Reserva Federal dels Estats Units (la FED) ha situat el tipus d'interès en el 0% i el Bank of England, tot just la setmana passada, en el mínim històric de l'1,5%.

- La mateixa FED ha decidit donar crèdits directament a les empreses, per exemple, per salvar el sector de l'automòbil, a la vegada que la Cancellera alemanya, Merkel, anuncia un pla de finançament de les SME de €100.000 M, davant la inoperància del sistema financer per atendre les necessitats de finançament de l'economia.

- El President electe dels Estats Units, Obama, anuncia un pla d'estímul fiscal de \$700.000 M. I aquesta mateixa setmana, el dimarts, el govern alemany decideix adoptar una mesura similar per import de €50.000 M.

- No hi ha país que no recorri a plans d'estímul fiscal per activar l'economia. El dèficit públic dels Estats Units se situarà aquest any, segons sembla, en el 8,3% del PIB, i totes les trinxeres de l'ortodòxia pressupostària han saltat pels aires. O bé, si vostès volen, tots estem acceptant una nova ortodòxia pressupostària, que recomana fer ara amb entusiasme el que fa uns mesos semblava un sacrilegi.

- El govern alemany acaba de decidir entrar amb el 25% en el capital del Commerzbank, un dels icones del sistema bancari de la RFA. Notícia recent que és només la continuació del reguitzell de casos similars que s'ha produït en gairebé tots els països europeus (i no cal que parlem dels Estats Units), en què els principals bancs han hagut de ser recapitalitzats amb diner públic.

- Governos de signe no socialista (com el govern francès) adverteixen a la banca que caldrà considerar seriosament la possibilitat de la nacionalització, si no compleix amb la seva funció de concedir crèdit a l'economia; i un diari tan ponderat com el *Financial Times* es veu obligat a recordar als banquers (de 'everywhere') que si han estat rescatats amb diner públic no és perquè els estimem molt, sinó perquè els necessitem.

He seleccionat només alguns exemples. Fàcilment els podríem ampliar. Però em sembla que són prou il·lustratius de fins a quin punt estem passant (voldria

dir que hem passat, però no n'estic massa segur) per un veritable terratrèmol financer.

Res no serà igual que abans després d'aquesta crisi. I avui ja, moltes de les 'veritats' que fins fa dos dies semblaven inqüestionables han de ser objecte d'una profunda revisió.

Per exemple, sobre el nostre model econòmic. Alguns s'han plantejat fins i tot si cal refundar el capitalisme. L'altre dia (dijous de la setmana passada, exactament) tenia lloc una reunió a París en la qual van participar el President Sarkozy, la Cancellera Merkel i l'ex-premier Blair, que portava per títol *Nou món, nou capitalisme*, i en el que el President Sarkozy (sempre una passa endavant que la resta, per bé i per mal), afirmava: "El capitalisme purament financer és immoral. No crec en un altre capitalisme que el de l'esforç i el treball. Hem de moralitzar el capitalisme. Refundar-lo" (fi de la cita). De manera que algunes coses sembla que sí que s'han de qüestionar. No sé si cal o no refundar el capitalisme, però sí que estic convençut que la crisi ha posat de manifest la necessitat d'una nova ètica empresarial.

També hem d'interrogar-nos sobre el paper relatiu de l'Estat i el mercat. Perquè ara l'Estat, el 'government', sembla que ha estat la solució i no el problema.

Sobre el paper d'Europa. Perquè aquesta crisi també ha posat de relleu que molts dels nostres problemes només tenen solució a escala europea, però també que avui les institucions europees, ni per capacitat i rapidesa de reacció, ni pels mitjans de què disposen, no estan a l'alçada del que esperen d'elles els ciutadans europeus.

I em permetran que els ho digui, aquesta crisi també ens obliga a preguntar-nos sobre l'encaix i l'autogovern de les velles nacions com Catalunya, en un món en el qual les cessions de sobirania, i les fórmules de sobirania compartida, són la norma a tot arreu. Però en el que a la vegada, els territoris són més protagonistes que mai. Territoris que competeixen entre ells i que necessiten instruments per fer-ho. I tot això en un context europeu que només podrà existir sobre la base d'un marc polític necessàriament plurinacional.

Catalunya: una potent realitat econòmica

He dit que no els vull parlar només de Catalunya. Parlar des de Catalunya no és parlar només de Catalunya. És mirar el món des d'un lloc concret, certament, amb tot el que això significa. Però mirar el món, en fi. No mirar-nos només a nosaltres mateixos. Entre altres raons, perquè només mirant-nos i veient-nos situats en el conjunt, podem adquirir una idea relativament aproximada de la nostra pròpia realitat.

Aquesta perspectiva és especialment important en un moment de crisi com l'actual. Ens permet prendre consciència d'on som i d'on venim, i ens ajuda a identificar les tendències, les dinàmiques de fons. Perquè, més enllà de l'última dada macroeconòmica, o de la intensitat del moment del cicle econòmic, cal aprofundir en els factors que condicionen el ritme de desenvolupament de l'economia.

Catalunya és avui una potent realitat econòmica, de prop de set milions i mig d'habitants (més població de la que tenen 11 dels vint-i-set estats de la Unió), amb un PIB per càpita que se situa un 12% per damunt del de la zona euro. Constitueix, amb diferència, el principal motor econòmic d'Espanya. El PIB de Catalunya representa, l'any 2007, el 18,7% del PIB del conjunt d'Espanya. En els darrers 12 anys, l'economia catalana ha crescut a una taxa anual del 3,6%, 1,1 punts per sobre de la de la UE i 1,4 de la de la zona euro.

Això ha permès que el PIB per càpita de Catalunya se situï l'any 2007 en la xifra de 31.000€ en paritat de poder de compra, el que suposa el 117,2% de la mitjana espanyola, el 122,6% de la mitjana de la UE-27 i el 122%-, com ja he subratllat, de la zona euro. Catalunya és avui una regió pròspera en termes europeus. Només cinc països de la Unió Europea (Luxemburg, Irlanda, Països Baixos, Àustria i Suècia) tenen un PIB per càpita (en paritat de poder de compra) superior al de Catalunya. En un hipotètic rànking de 28 (els vint-i-set països de l'actual Unió Europea més Catalunya), Catalunya ocuparia el sisè lloc, compartint-lo amb Dinamarca.

L'economia de Catalunya és una economia extraordinàriament oberta a l'exterior. Tant en termes comercials i empresarials, com en termes de captació d'inversió estrangera i d'inversió a l'exterior, com en termes de turisme. Les empreses catalanes estan presents arreu del món i dediquen una part molt important de la seva producció a l'exportació. Catalunya és la gran fàbrica exportadora d'Espanya. Prop d'un 30% de les exportacions espanyoles tenen el seu origen a Catalunya, i un 40% quan parlem d'exportacions d'elevat contingut tecnològic. El grau d'obertura de l'economia catalana (és a dir la

suma d'importacions i exportacions de béns i serveis en relació al PIB) se situa en el 70,8% i, per suposat, el grau d'obertura assoliria xifres més elevades (a l'entorn del 130%) si consideréssim els fluxos comercials amb la resta d'Espanya.

Per cert, val la pena assenyalar que una part important d'aquesta activitat té a veure amb el Regne Unit. Catalunya representa el 26,2% de les exportacions espanyoles al Regne Unit i el 18,9% de les importacions. I el turisme britànic, amb el 14,8% del total, és el segon més important, per nacionalitats, dels que visiten Catalunya (només darrera de França). Cal recordar que Catalunya és, amb diferència, la primera potència turística d'Espanya (un 25,8% dels turistes estrangers que visiten Espanya ho fan a Catalunya), que és, a la vegada, la segona potència turística del món.

A Catalunya, creixement econòmic i obertura i internacionalització han anat de la mà. Entre 1986, quan vam entrar a la Unió Europea (aleshores Comunitat Europea), i 2007, el nostre PIB per càpita ha passat del 84% de la mitjana comunitària dels dotze al 112% de la mitjana de la zona euro que tenim ara i al que ja m'he referit. L'experiència ens demostra que l'obertura de portes i finestres i la navegació en mar obert ha estat especialment profitosa per a la nostra economia.

L'economia catalana es troba en ple procés de transformació del seu model de competitivitat. Com el d'altres regions europees (com Baviera, Baden-Württemberg o Lombardia), el model econòmic de Catalunya és el d'una regió amb una sòlida base industrial (que constitueix un actiu i un punt fort de primer ordre), que està creixent cada cop més en serveis d'alt valor afegit i produccions d'elevat contingut tecnològic. I em permetran que, en aquest punt, faci tres 'remarks' que considero importants.

La *primera* 'remark' és que totes aquestes regions europees són regions industrials. Està clar que la indústria ha perdut pes en favor dels serveis, per variades i múltiples raons (que seria llarg analitzar) i com ha succeït a tot arreu del món. Però, tot i així, són regions on el pes de la indústria (en producció i ocupació) continua estant clarament per sobre de la mitjana comunitària, fet que les diferencia nítidament tant de les regions més pobres i retardades de la Unió, com d'algunes regions constituïdes entorn de capitals d'Estat, especialitzades en serveis financers i administratius i que han tingut un creixement molt fort, però també molt parasitari d'aquesta característica.

La *segona* 'remark' és que aquestes economies, i la de Catalunya n'és un bon exemple, ja estan fent un procés molt intens de transformació cap a sectors de més coneixement i tecnologies més avançades. El cas de Catalunya és ben clar. Aquests sectors (intensius en coneixement i tecnologies avançades) tenen una vitalitat molt més alta que la de la resta de l'economia, com ho il·lustra la dada que el ritme anual de creació d'empreses (6,9%) és més del doble que el del conjunt.

I el seu pes és clarament superior a Catalunya que a la resta d'Espanya i que al conjunt de la Unió Europea. A Catalunya absorbeixen l'11,6% de l'ocupació, pel 7,5% al conjunt d'Espanya i el 10,2% a la mitjana de la Unió. La indústria no és ni un last, ni un factor retardatori, pel naixement i l'impuls dels sectors més avançats i innovadors de l'economia. Al contrari, n'és el tractor més important. A condició, naturalment, que ella mateixa faci l'esforç d'adaptació necessari i que hi hagi les polítiques públiques adequades.

I la *tercera* 'remark', que en part està lligada a l'anterior, és que avui aquesta sòlida base industrial esdevé una apreciable fortalesa per totes aquestes regions. Estan més preparades que altres per fer front a la crisi. Tenen una base productiva i empresarial que constitueix un actiu de primer ordre. Estan acostumades a competir al marge de les proteccions administratives i tarifàries. I per sobre de tot la seva activitat està vinculada a l'economia real i productiva, més que a l'especulativa i financera.

Crisi econòmica i transformacions estructurals

Aquesta és la realitat de fons de l'economia catalana. És cert que avui tant l'economia catalana com l'economia espanyola estan sent severament colpejades per la crisi econòmica. Com ho estan sent, en diferents graus, les economies de totes les regions del món. També hi ha diferents graus entre l'impacte de la crisi a Catalunya respecte d'Espanya i de les dues respecte l'economia europea. Ara no tinc el temps ni és el propòsit d'aquesta breu xerrada realitzar una anàlisi aprofundida d'aquesta qüestió. Però em permetran que tracti de fer unes breus pinzellades dels seus elements bàsics.

Després d'una llarga etapa de creixement, amb taxes de variació del PIB superiors al 3% i entre un i dos punts per sobre de la mitjana comunitària, l'economia espanyola i l'economia catalana han entrat en recessió. L'any 2007 el creixement va ser del 3,7% al conjunt d'Espanya i del 3,6% a Catalunya. L'any 2008 el tancarem amb un creixement mitjà de l'ordre de l'1,0%. I els dos

darrers trimestres haurem tingut creixements negatius, el que tècnicament significa que estem en recessió.

Les previsions per l'any 2009 són, com vostès saben, de creixement negatiu. Les del FMI, la CE i l'OCDE situen la taxa de variació del PIB a Espanya entorn del -1%, encara que altres institucions i organismes són clarament més pessimistes, i no es pot descartar un creixement negatiu de l'ordre del 2% i fins i tot inferior. Però fer previsions ara mateix és un exercici d'alt risc. I fer-ho sense massa fonaments, i havent-les de revisar cada quinze dies, només per satisfer les pressions mediàtiques no té massa sentit i més aviat pot resultar contraproduent. Perquè si les previsions volen anticipar un comportament negatiu, encara ajuden a empitjorar les expectatives; i si cauen en un excés d'optimisme, el contrast amb la realitat, si aquesta és dolenta, acaba provocant un 'shock' negatiu.

El fet inqüestionable és que estem ja travessant una etapa de crisi econòmica severa. El consum està caient de forma accentuada. La inversió s'ha estancat. I la taxa d'atur ha augmentat de forma molt preocupant. El tercer trimestre del 2008 (últimes dades conegudes) a Catalunya se situava pràcticament en el 9% i al conjunt d'Espanya en l'11,3%. I tot fa pensar que quan disposem de les dades del darrer trimestre del 2008 (que serà en una setmana), aquests percentatges hauran augmentat de forma dramàtica, fins a situar-se potser a l'entorn de l'11% a Catalunya i entre el 14% i el 15% a tota Espanya.

Evidentment, la crisi econòmica a Catalunya i a Espanya té uns aspectes essencials similars als de la resta de països occidentals i sobretot europeus. Però també hi ha alguns elements característics, que cal subratllar. Per una banda, com als EUA, al Regne Unit i a Irlanda, a Espanya la bombolla immobiliària ha estat especialment important. La construcció representava l'any 2007, per exemple, el 12,3% del PIB, quan a altres països europeus (com França, Itàlia i la RFA) amb prou feines arriba al 6%.

Per altra banda, l'existència d'un dèficit corrent amb l'exterior extremadament elevat (el 10% del PIB), que hauria estat impossible si Espanya no hagués format part de la zona euro i que només s'ha pogut finançar durant aquests anys gràcies a unes condicions excepcionals, de tipus d'interès i abundància de liquiditat, dels mercats financers. Condicions que estan en la base de la crisi financera actual i que per suposat no es produiran en el futur.

Aquesta circumstància, l'elevat endeutament exterior de l'economia espanyola, explica, en molt bona mesura, que l'impacte de la crisi financera presenti també, a Espanya, característiques específiques. És molt més fort en termes

de liquiditat, perquè els nostres bancs havien d'anar a obtenir a fora el finançament que necessitava la nostra economia, i ara els mercats s'han tancat. Però a la vegada és, de moment, molt menys seriós en termes de solvència, perquè, precisament per la raó que s'acaba de dir, els nostres bancs no tenien recursos excedents per invertir en actius tòxics com ha succeït en altres casos.

Aquestes són característiques específiques de la crisi a Espanya. Com ho és l'existència d'un atur estructural molt elevat, que feia que mentre l'economia creixia, com he assenyalat, a taxes molt superiors a les de la UE, la taxa d'atur se situés dos i tres punts per sobre, i en algunes regions (no a Catalunya, precisament), difícilment hagi baixat mai de percentatges del 12%.

Tampoc la situació de l'economia catalana és exactament la mateixa que la de l'economia espanyola. Per una banda, el pes de la construcció és clarament inferior que al conjunt d'Espanya (l'10,8% enlloc del 12,3%). D'altra banda, l'economia catalana és una economia clarament més oberta que l'espanyola, de manera que una possible recuperació dels principals països de la Unió Europea tindria un impacte més immediat i directe. A més, com he dit abans, les regions amb una major base industrial i productiva, com és el cas de Catalunya, disposen d'unes millors condicions per fer front a la crisi.

Aquesta és la situació en què ens trobem. Ara cal actuar en una doble direcció. Cal actuar amb mesures conjunturals, que ajudin a contrarestar la caiguda de l'activitat i que protegeixin els sectors socials que es poden veure més especialment afectats per la crisi. Avui tothom és conscient del paper essencial del sector públic per assolir aquests objectius. Amb la política monetària i la política fiscal. Reduint tant com calgui els tipus d'interès i facilitant finançament per totes les vies possibles. I no només amb mesures monetàries. Avui no hi ha gairebé cap govern occidental que no practiqui un activisme fiscal decidit. És a dir, que no utilitzi el pressupost per tractar de reactivar l'economia, sostenir la demanda i adoptar les mesures apropiades d'estímul fiscal.

Espero que aquesta crisi serveixi per abandonar els fonamentalismes i dogmatismes pressupostaris. Tant el dogmatisme dels que no voldrien posar cap límit al dèficit públic, fins i tot en etapes d'expansió econòmica; com el dels que voldrien posar-li límits que la realitat simplement demostra que són impossibles de complir, quan les coses van malament, com és ara el cas.

De manera que, sens dubte, ara la primera obligació dels governs és fer front a l'emergència. Actuar ràpidament i eficaçment davant dels problemes més immediats. Però ens cal també actuar pensant en el futur que vindrà després

de la crisi. Entre altres coses, perquè a Catalunya, i a Espanya, només sortirem realment de la crisi, si contribuïm de veritat a una transformació de fons del nostre model de competitivitat.

La crisi ha estat originada, en part, i en tot cas, ha posat en evidència, algunes febleses estructurals de la nostra economia. El pes excessiu del sector de la construcció. El dèficit per compte corrent del 10% del PIB al qual abans m'he referit, que és degut en part, sens dubte, al major dinamisme de l'economia espanyola, però que reflecteix també un problema de falta de competitivitat. L'atur estructural al qual també m'he referit d'algunes regions espanyoles.

És per això que per sortir de la crisi és també imprescindible restablir la competitivitat de la nostra economia. I cal tenir present que ara estem a la zona euro. Això és una gran sort. Però també significa que no podem recórrer a la devaluació, que era el remei habitual que s'utilitzava a l'economia espanyola per recuperar la competitivitat. Era una solució artificial, certament, perquè ens feia a tots més pobres respecte de la resta del món, però permetia resoldre el problema immediat i mantenir nivells raonables d'activitat. Ara aquesta solució, si vostès volen afortunadament, ja no és possible. I només podem recuperar la competitivitat millorant la productivitat de la nostra economia. L'ajustament es produirà per una via o una altra: la de la caiguda dels salaris reals, la de la caiguda d'activitat econòmica i destrucció d'ocupació o la de la millora de la productivitat.

És per aquesta raó que nosaltres afirmem que Catalunya sortirà reforçada de la crisi, com ha sortit sempre reforçada de les crisis que l'han precedit. És en moments de crisi, precisament, que determinades transformacions resulten més obligades i en part més inevitables. Perquè quan les coses van bé, és més fàcil adoptar actituds acomodaticies. En canvi, en moments com l'actual l'eficiència esdevé un requisit simplement indispensable per tirar endavant.

El que ara ens estem jugant, amb les mesures i l'actitud que adoptem, és si a partir de l'any 2010 estarem en condicions realment d'iniciar una nova etapa de creixement sostingut, sobre bases més sòlides. Aquesta és la qüestió real que ara està en joc, i això dependrà de manera crítica que siguem capaços d'adoptar les mesures de fons que requereix la transformació del nostre model productiu.

Una Catalunya líder a Espanya i a Europa

Catalunya està en magnífiques condicions per abordar aquest futur. La nostra economia parteix d'unes bases molt sòlides. Abans hi he fet referència. Tenim

un PIB per càpita que se situa entre els de les regions europees més avançades. Una sòlida base industrial i empresarial. Emergeixen cada cop amb més força empreses i activitats d'elevat contingut en coneixement i tecnologies avançades. Disposem d'universitats i centres de recerca de primer nivell. D'un marc institucional i legal favorable a l'activitat empresarial. Som un país 'business friendly'. Una economia extraordinàriament oberta a l'exterior. Un actiu de primer ordre que és la ciutat de Barcelona. Capital i motor de Catalunya, i una de les ciutats europees (entre les cinc primeres) més atractives per fer-hi negocis, segons les classificacions més autoritzades.

Es donen totes les condicions per assolir realment aquest país al que aspira la societat catalana. Una Catalunya que vol estar al capdavant de les regions més avançades d'Europa i per suposat de la Mediterrània. Que sap que pot ajudar a aglutinar una àmplia regió europea, d'entorn de vint milions d'habitants, integrada per les regions del sud-est de França (Midi-Pyrénées i Languedoc-Roussillon) i les del nord-est d'Espanya (la pròpia Catalunya, Aragó, Balears i València), que té clares complementaritats i interessos estratègics comuns. Una euroregió (l'euroregió Pirineus-Mediterrània), que des d'Europa s'ha de projectar al món. Que pot aspirar a ser el port d'entrada de les mercaderies que vénen d'Àsia a tota Europa. Una Catalunya que vol i pot ser referent per les seves universitats i centres de recerca. En definitiva, una Barcelona i una Catalunya que volen reafirmar i consolidar la seva condició de capitals europees de primer nivell.

Aquesta Catalunya té molt a dir i a proposar a Espanya, com vostès comprendran. La crisi li torna a atribuir una gran responsabilitat. En part, perquè Catalunya està més ben emplaçada, té unes bases més sòlides, per fer-hi front. En part, perquè els remeis per sortir de la crisi (esforç, sentit de la responsabilitat, esperit de treball, capacitat emprenedora, confiança en l'economia productiva) són els que sempre han adornat a Catalunya. A Catalunya li correspon ara exercir una acció de lideratge en el conjunt d'Espanya. Està preparada per fer-ho i no defugirà la seva missió.

Catalunya ha estat sempre el principal motor econòmic d'Espanya, i la seva capital econòmica. Continua essent el principal motor econòmic. Abans els n'he donat les dades. I ara comparteix la capitalitat econòmica amb Madrid. Si vostès escolten la gent de Madrid, que són més desinhibits que nosaltres, els diran que ells han conquerit ara la capitalitat econòmica. Però no els facin cas. El que compta són els fets, i no les paraules. "Look what they do, not what they say". El temps mostrarà que nosaltres sortirem d'aquesta crisi havent recuperat, sense discussió, la capitalitat econòmica d'Espanya.

Fixin-se que aquest plantejament no és un plantejament d'independentisme econòmic. Ni d'Espanya, ni d'Europa, ni del món. Com podríem ser independentistes econòmics en un món globalitzat, en el que ara mateix estem veient fins a quin punt el que passa en un racó del món ens afecta a tots i el que fa falta, precisament, és compartir poder polític i avançar de veritat cap a espais de sobirania compartida? Al revés, Catalunya aspira a estar al capdavant i liderar si pot l'economia espanyola i l'economia europea.

'Remarks' finals

De manera que independentisme econòmic, no, però personalitat pròpia i instruments per expressar-la i per lluitar per estar al capdavant, per suposat que sí. Entendran, doncs, que acabi aquesta intervenció amb tres consideracions relacionades amb el tema apassionant que ara acabo d'evocar: com podem articular l'autogovern polític de les realitats nacionals com Catalunya en un marc polític plurinacional.

En primer lloc, avui els territoris competeixen entre ells. En el món globalitzat en que ens trobem competeixen les empreses, per suposat, però també ho fan els territoris. Jo els invito a que ho examinin amb una certa atenció, i veuran que tots els territoris que estan al capdavant en el món tenen unes característiques comunes: una gran ciutat capaç de vertebrar-los; infraestructures de transports i comunicacions capaces de cohesionar-los internament i connectar-los amb el món; centres universitaris i de recerca de primer nivell; i un teixit empresarial potent i empreses que puguin competir a primera divisió.

Però per competir calen instruments. I això significa governs que puguin aplicar les polítiques més apropiades en camps tan vitals com el de la innovació, la formació, les infraestructures (a les que m'acabo de referir), també la fiscalitat. I naturalment calen també recursos per poder impulsar aquestes polítiques. Catalunya reclama, doncs, instruments i recursos per poder dur a terme les polítiques que avui fan falta i que són necessàries per a l'economia catalana, per suposat, però també per a l'economia espanyola.

I en la mesura en que molts d'aquests instruments i recursos estan en mans de l'Estat, Catalunya demana objectivitat i rigor. Catalunya està disposada a competir per la capitalitat econòmica d'Espanya amb Madrid, però Catalunya demana a l'Estat que en aquesta competència actuï amb neutralitat, apliqui les regles del joc igual a tothom i pensant en els interessos del conjunt d'Espanya, sense confondre Madrid amb

Espanya. I aquesta reflexió em condueix de manera directa al segon punt que voldria comentar.

En segon lloc, efectivament, Catalunya no és només una realitat econòmica. Catalunya és també una realitat política. Catalunya és una vella nació, que troba el seu origen en el segle X, amb una llengua i una cultura mil·lenàries. Que va tenir institucions pròpies de govern i que avui exerceix l'autogovern polític en el marc de la Constitució Espanyola. És a dir, és una vella nació, orgullosa de les seves arrels i del seu passat, però que sobretot és una nació per la voluntat expressada pels seus ciutadans de treballar junts pel futur. És sobretot una nació, perquè és una forja de ciutadans iguals, sigui quina sigui la seva llengua materna i el seu país de procedència. De ciutadans que fan seves les aspiracions nacionals de Catalunya i que se senten catalans. Algú ha dit en alguna ocasió que l'Estat del benestar ha estat un instrument poderosíssim de 'nation-making'. La societat catalana també. Perquè tots els que en formen part, vinguin d'on vinguin, volen que aquesta sigui la terra dels seus fills.

Algú ha volgut convertir en un problema el fet que Catalunya tingui una llengua pròpia, que és el català. La societat catalana no viu com un problema, ni molt menys, l'existència de dues llengües, el català i el castellà, com a llengües oficials i d'ús social al nostre país. Per contra, Catalunya és un dels pocs països al món on es produeix el petit miracle que el bilingüisme sigui gairebé una realitat. Gairebé tothom és capaç d'expressar-se i d'entendre el català i el castellà. I si aquest bilingüisme no és perfecte és perquè el català encara es troba en inferioritat en alguns camps.

La política d'immersió lingüística és una peça clau per explicar aquesta realitat, perquè ha evitat l'existència d'una doble xarxa escolar (una en català i l'altra en castellà), que hauria conduït inexorablement a dividir el país en dues comunitats lingüístiques i a continuació a la seva fractura social. Ara, alguns que no accepten la normalitat del català, ni el final de la dominació de l'idioma castellà, han volgut crear un conflicte inexistent. El que resulta sorprenent és que des de determinats mitjans espanyols i determinats indrets d'Espanya, s'informi cada dia de situacions de repressió del castellà i dels drets dels castellanoparlants a Catalunya que les suposades víctimes desconeixen.

Potser els ha sorprès que m'hagi estès una mica en un tema que es preguntaran què té a veure amb l'economia. Si és així, els prego que em

disculpin. Però sí que té que a veure amb l'economia, com hi té a veure tot allò que afecta la pau social i la cohesió d'un país. I, sobretot, no volia deixar passar l'ocasió d'explicar en un auditori tan distingit quina és la realitat del nostre país en matèria lingüística, o almenys quina és la nostra visió de la realitat, i de demanar-los que ens ajudin a que aquesta realitat sigui coneguda tal com és, enfront d'algunes visions 'ill-advised' que de vegades es difonen i que ens semblen molt injustes i esbiaixades.

Abans els deia que Catalunya és una nació per la seva història i sobretot perquè els seus ciutadans volen afrontar junts el seu futur i el dels seus fills. Aquesta nació exerceix el seu autogovern polític dins d'Espanya i d'acord amb la Constitució Espanyola. L'Estatut d'Autonomia de Catalunya és la llei que consagra el pacte polític de l'autogovern de Catalunya dins d'Espanya. I nosaltres som molt exigents amb que es compleixin els dos termes de l'equació, les dues parts del pacte: autogovern polític, per una banda, i dins d'Espanya, per una altra.

Alguns semblen oblidar el segon terme de l'equació i reclamen la plena sobirania per Catalunya, al marge d'Espanya. Altres semblen oblidar el primer terme de l'equació i ignoren el que representa l'Estatut i què vol dir autogovern polític. Són els que no conceben altra Espanya que l'Espanya unitària, estructurada a partir d'un únic poder polític central, que pensa i decideix per tots, i que no accepten altra realitat ni sentiment nacional que el que procedeix d'una Espanya de matriu castellana.

Som exigents amb el compliment dels dos termes de l'equació. Això ens col·loca, de vegades en situacions d'especial complexitat. Però també d'especial responsabilitat, perquè sabem que la nostra posició és la que correspon a la de la gran majoria de la societat catalana, que se sent identificada amb la doble afirmació de Catalunya i d'Espanya. I no amb la d'aquells que per afirmar Catalunya han de negar Espanya; ni la d'aquells, en l'altre extrem, que per afirmar Espanya han de negar Catalunya.

Per això nosaltres volem una Catalunya que s'impliqui, d'acord amb la importància que té i el lideratge que li correspon, i se senti seva Espanya; i una Espanya que s'impliqui amb Catalunya, d'acord amb el que és, el principal motor econòmic d'Espanya, i se senti seva Catalunya.

Actuant d'aquesta manera, fem nostra la millor tradició del catalanisme polític, que ha tingut sempre en el seu ideari dos objectius fonamentals: autogovern polític a Catalunya, per tal de poder assolir els objectius que persegueix la societat catalana; però també implicació a fons en l'Estat espanyol, per transformar-lo i modernitzar-lo. Avui aquests dos objectius continuen tenint plena vigència, i la tenen en particular en el terreny econòmic. Volem autogovern per tenir els instruments que Catalunya necessita per competir en un món obert, en el que els territoris competeixen entre ells. Però a la vegada volem afirmar la nostra condició de motor i capital econòmica d'Espanya, i no ens fa por afirmar que estem disposats a assumir-hi el lideratge que això comporta.

El tercer punt que desitjaria destacar, i amb aquesta consideració voldria concloure la meva intervenció, és que Europa és avui més necessària que mai. La crisi ha fet aflorar un sentiment contradictori: volem més Europa i a la vegada estem descontents i decebuts de l'Europa que tenim i som crítics amb com es desenvolupa el procés de construcció europea. De vegades, aquest sentiment contradictori porta també a reaccions ambigües en les que fàcilment arrela un antieuropeïsm primari, que és més el fruit de les insuficiències que encara veiem en l'Europa actual, que no del rebuig a una Europa més forta i potent.

Però la crisi ens ha recordat d'una manera contundent que molts dels problemes que avui tenim els països europeus només tenen solució si són abordats conjuntament a nivell europeu. Per això, i encara que a mi m'agrada fugir de les grans paraules, crec que aquesta crisi marcarà un abans i un després en el procés d'integració europea. Constituirà una prova de foc per a Europa, de la qual o bé en sortirà reforçada, el que significa donar un pas qualitatiu irreversible cap a una major integració política; o bé en sortirà afeblida, tal vegada d'una forma definitiva, i es produiran retrocessos en algunes de les conquestes que ara mateix semblen consolidades.

La crisi ens diu fins a quin punt és imprescindible la coordinació o l'actuació conjunta (a nivell comunitari o intergovernamental, segons els casos) en matèria política, econòmica i monetària per actuar amb eficàcia i rapidesa. De fet, la crisi ens ha demostrat dues coses. Per una banda, que les mesures monetàries no són suficients si no van acompanyades de mesures que només poden acordar els governs, com són les pressupostàries i les vinculades al tresor. És a dir, si no van acompanyades de mesures polítiques. Va quedar clar en el moment més crític de la crisi financera a mitjans d'octubre.

En aquell moment va ser en bona mesura el govern britànic, presidit per Gordon Brown, qui va marcar el camí a seguir. Però el Regne Unit podia actuar amb els dos instruments: el monetari i el pressupostari (és a dir, el polític). I en canvi, a la zona euro només hi havia a mà l'instrument pressupostari. Per això, va caldre coordinar les actuacions, tant com va ser possible. I per això, perquè calia coordinar accions polítiques i accions monetàries, en alguns països vam poder arribar a presenciar la imatge relativament insòlita de reunions del consell de ministres en les que participava el president del Banc Central Europeu per acordar conjuntament les mesures de salvament de determinats bancs.

Deia que la crisi ens havia demostrat dues coses. La segona és que les mesures fiscals de caràcter keynesià només són efectives si s'adopten coordinadament a nivell europeu. Per una banda, perquè el grau d'integració entre les nostres economies és molt gran i ningú està disposat a impulsar aïlladament polítiques expansives, si els efectes han de beneficiar només els veïns. I en segon lloc, perquè només si acordem conjuntament revisar, o deixar momentàniament en suspens, les regles del joc que ens hem donat en matèria de disciplina pressupostària, podrem fer-ho sense que els mercats penalitzin als que ho fan.

Ara bé, per fer front a la crisi, les dues qüestions que he assenyalat són fonamentals. Cal actuar a la vegada en el terreny monetari i en el polític i pressupostari. I cal actuar necessàriament (com s'està fent arreu del món) amb mesures pressupostàries d'impuls i reactivació de l'economia. De manera que o bé Europa donarà un pas endarrera, com ho seria l'aparició, més o menys explícita, de plantejaments proteccionistes. O bé caldrà avançar decididament cap a formes molt més intenses d'actuació política a nivell europeu, el que significa tant una molt més gran i efectiva coordinació intergovernamental, com un reforçament polític clar i nítid de les instàncies comunitàries. És a dir, una transferència real de sobirania dels poders dels estats als poders de la Unió.

Els ciutadans europeus volen una Europa amb veu pròpia, més present al món i més capaç d'actuar unida davant dels problemes comuns. Aquests ciutadans s'han sentit reconeguts en aquells dirigents europeus, com Nicolas Sarkozy i Gordon Brown, que en aquests moments de crisi han estat més capaços d'adoptar decisions, formular propostes i exercir una acció real de lideratge.

Ara cal avançar de veritat, decididament, cap a aquesta integració política europea. Catalanisme i europeisme han anat sempre de la mà, i ara, en aquest

moment decisiu, Catalunya vol estar present, i no de manera passiva, en aquesta Europa. Vol contribuir a fer-la possible. I a estar al capdavant de les regions europees en capacitat per aportar talent, coneixement, esperit emprenedor i obertura al món. En definitiva, vol contribuir a fer possible una Europa cada vegada més forta econòmicament, més cohesionada socialment i més present al món en defensa de les causes més justes de la humanitat. Aquesta és l'Europa amb què somien molts ciutadans europeus. Comptin amb Catalunya per contribuir a fer-la possible.